

РОЗДІЛ 2
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СУЧАСНОГО СВІТУ:
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ, СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ,
ОСВІТНЬО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ

АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ РАДЯНСЬКИХ
ОРГАНІВ ДЕРЖБЕЗПЕКИ НАПЕРЕДОДНІ ЛЬВІВСЬКОГО
ЦЕРКОВНОГО СОБОРУ 1946 РОКУ

Людмила Бабенко,
докторка історичних наук, доцентка,
завідувачка кафедри історії України
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка

Утвердження радянської моделі державно-конфесійних відносин на території західноукраїнських областей стало наслідком деокупації та форсованих темпів другого етапу радянзації на завершальному етапі Другої світової війни. Одним з пріоритетних напрямків цієї політики була ліквідація Греко-католицької церкви, авторитет якої за час війни та окупації істотно зріс серед вірян. Українські та зарубіжні історики, релігієзнавці загалом розкрили питання протистояння радянської держави і цієї церковної інституції, зосередившись на його репресивному аспекті. Праці Б. Боцюрківа, В. Пашенка, В. Войналовича, А. Колодного, О. Турія, Н. Сердюк, В. Сергійчука, Д. Веденеєва, С. Гуркіної та ін. дослідників розкривають історію ГКЦ у XX столітті, особливості її внутрішніх процесів тощо.

Не втрачає актуальності питання механізмів ліквідації ГКЦ, у контексті якого рельєфного окреслення набуває роль органів державної безпеки у справі конструювання методів / оперативних технологій, спрямованих на ліквідацію Греко-католицької церкви. Вони працювали у тісній взаємодії з партійно-державними органами, узгоджуючи плани агентурно-оперативних заходів як проти ієрархів і духовенства, так і церкви в цілому, фактично формували думку керівництва СРСР щодо релігійного питання у західноукраїнському регіоні. Так, було сформовано стратегічну оцінку ГКЦ як одного з ідеологічних сегментів національно-визвольної боротьби, тобто «українського буржуазного націоналізму», «профашистську» організацію, яка за вказівкою Ватикану вела боротьбу запоглинання православ'я католицизмом, колабораціонізм ієрархів з нацистами у період окупації тощо.

У статті ми окреслимо лише деякі аспекти і напрямки агентурно-оперативної діяльності радянських органів держбезпеки (у період з квітня 1943 до березня 1946 рр. – Наркомат державної безпеки (НКДБ), з березня 1946 до березня 1953 рр. – Міністерство державної безпеки (МДБ)). Зосередимо увагу на плануванні підготовки Львівського церковного собору як заключного акорду ліквідації Греко-католицької церкви. Аналіз джерел, опублікованих та неопублікованих документів з архівних фондів Галузевого державного

архіву Служби безпеки України чітко вказує на розробку конкретних антицерковних сценаріїв у надрах радянських спецслужб.

Одним із аспектів підготовки ліквідації ГКЦ стало використання у запланованій «оперативній грі» ієрархів Російської Православної церкви (РПЦ). Вище духовенство мало активізуватися задля створення у середовищі вірян-греко-католиків позитивного іміджу Православної церкви як історично споконвічної і процес ліквідації ГКЦ формально мав виглядати як повернення «зрадників-уніатів» у лоно «матері-церкви». Політично лояльний московський патріархат виконував накреслений вищим партійно-державним керівництвом СРСР план за розробленими операціями спецслужб. Про це, зокрема, свідчить швидке створення православного єпископату у Львові, надання церковного приміщення для кафедрального храму новому православному єпископові. Начальник УНКГБ по Львівській області О. Воронін пропонував використати монастир і костіол у центрі Львова (по вул. Чернецького, 20), ченці якого виїжджали до Польщі, або церкву по вул. Руській, що в минулому належала Ставропігійному братству. Також була можливість розмістити православного єпископа у Почаївській Лаврі, що, на його ж думку, додало б авторитету духовному православному лідеру. Такий режим сприяння вражає, коли порівняти безуспішні адміністративні спроби А. Шептицького та Й. Сліпого створити парафію УГКЦ у м. Києві.

Розуміючи, що поява російськомовних священиків із східної України та Росії лише збурить місцевих віруючих, чекісти пропонували створити у Львові духовну православну семінарію й набрати студентів із місцевого населення, а декількох осіб направити на навчання до Москви. Влада сподівалася, що така акція посилить розкладання уніатів і вплив Православної церкви. Лояльним священикам ГКЦ відводилася лише пропагандистська роль. [5, арк. 161–185].

Окремі заходи, заплановані по лінії органів державної безпеки, збіглися, хоч і з певними корективами, з пропозиціями голови Ради у справах Російської Православної церкви Г. Карпова, які він надіслав 15 березня 1945 р. Й. Сталіну та Л. Берії. Одним із центральних у документі постало питання про відрив ГКЦ від Ватикану. Так, Г. Карпов пропонував: створити ініціативну групу для розриву із Ватиканом і возз'єднання із РПЦ; організувати православну єпархію у Львові, яку має очолити єпископ із титулом Львівського і Тернопільського. Межі його компетенції повинні поширюватися на Львівську, Дрогобицьку, Станіславську, Тернопільську області; православному єпископові у Львові виділити для кафедрального собору один із католицьких храмів; через призначення настоятеля Почаївської православної Лаври на посаду вікарія Львівського посилити вплив православної церкви в Західній Україні; надати православному єпископові та священикам права на проведення місіонерської роботи; оприлюднити звернення Синоду РПЦ до священиків та віруючих про повернення їх до канонічної православної віри.

Уже 16 березня 1945 р. на затвердження уряду СРСР надійшло звернення патріарха Алексія I «Пастирям і віруючим Греко-католицької церкви, які проживають у західних областях Української РСР». Рада у справах РПЦ запропонувала надрукувати це звернення 10-тисячним накладом для розповсюдження серед віруючих західноукраїнських областей [5, арк. 97]. Більшість на-

уковців схиляється до думки, що авторство цього документа не належало патріархові, найімовірніше він був написаний безпосередніми партійними і чекістськими посадовцями, які розробляли план ліквідації ГКЦ, оскільки він нагадує політичну відозву партійно-радянського керівництва про зречення Церкви, ієрархів, віри та примирення з існуючим режимом.

Начальник УНКГБ Львівської області О. Воронін 14 лютого 1945 р. затвердив план оперативних заходів щодо ГКЦ. Така швидка реакція на директиву та оперативний план НКГБ УРСР від 8 лютого 1945 р. свідчить про серйозну попередню підготовку та фактичне санкціонування київським керівництвом розгортання «операції по уніатах». Про це також свідчать стислі терміни виконання окремих запланованих заходів – 13-16 лютого 1945 р. План передбачав термінове виявлення та встановлення всіх осіб, що проживали в резиденції митрополита Йосифа Сліпого, осіб, що мали контакти з резиденцією, студентів та викладачів духовної академії тощо. О. Воронін наполягав на прискоренні отримання санкції НКГБ УРСР на арешт 13 священників, яких звинувачували в націоналістичній діяльності. Особливо він наполягав на арешті «активного українського націоналіста, пов'язаного із центральним проводом ОУН», священника Л. Куницького, котрий проживав у резиденції митрополита Й. Сліпого [12, с. 29]. Очевидно, це повинно було стати серйозним попередженням для митрополита не чинити спротив возз'єднанню УГКЦ і Руської православної церкви.

Також О. Воронін планував включити архівно-агентурну справу «Ходячі», що складалася з двох томів і зберігалася в НКГБ УРСР, у нову розробку чинної справи. Це означало суттєве збільшення кількості її фігурантів. Усього органи держбезпеки розробляли 15 осіб, серед яких уже згадувані К. Шептицький, Г. Костельник, Й. Сліпий, М. Чарнецький, О. Горчинський, Й. Кладочний.

Отже, перед початком процесу так званого «возз'єднання» УГКЦ із РПЦ вище партійно-державне керівництво вирішило ізолювати окремих представників духовенства. 15 березня 1945 р. нарком державної безпеки С. Савченко санкціонував арешт митрополита Й. Сліпого, єпископів Г. Хомишина, І. Лятишевського, М. Чарнецького, М. Будку, професорів О. Барвінського, М. Паше-Озерського, дяка В. Лепкого «за активну допомогу німцям і зв'язок із українським націоналістичним підпіллям». По Львівській області було додатково санкціоновано арешт І. Цегельського, П. Пересипкіна, В. Демчука, М. Ракітського, А. Іздрика, по Станіславській області – В. Долгих, І. Самолевича, В. Костюка, по Тернопільській області – І. Дуплавого, А. Пельвецького, І. Чукура, М. Кордубу, по Дрогобицькій області – І. Мариновича. Була навіть створена спеціальна слідча група зі співробітників Слідчого відділу НКГБ УРСР для ведення цієї справи [7, арк. 100-104]. У підготовці списку арештованих брав участь й Уповноважений Ради у справах релігійних культів І. Полянський (професійний чекіст, у 1920-х рр. – керівник 6-го антирелігійного відділення секретного відділу ГПУ УСРР, начальник відділу зуправління НКГБ СРСР). Окрім згаданих ієрархів, список пропонуваного до арешту священників по західноукраїнських областях станом на початок квітня 1945 р. різко збільшився і становив 53 особи. Із них, по Львівській області пла-

нували арештувати 40 осіб, Станіславській – 7, Тернопільській – 4, Дрогобицькій – 2 [7, арк. 277].

Масовим арештам духовенства Української греко-католицької церкви передувала пропагандистська кампанія з дискредитації ГКЦ. 8 квітня 1945 р. у львівській газеті «Вільна Україна» був опублікований памфлет «З хрестом чи з ножом?», спрямований проти Ватикану та ГКЦ. Під псевдонімом «Володимир Росович» ховався згодом відомий публіцист і письменник Ярослав Галан. У памфлеті автор звертався до священників ГКЦ та віруючих із фатальним запитанням: «Камо грядеши?». І сам же давав відповідь: «Наша Радянська держава в основний свій закон вписала непорушні й незламні слова про свободу сумління. Вона не втручається в особисте життя радянського громадянина, не заважає йому мати свої релігійні переконання. Але не можна спокійно дивитися на те, коли служителі уніатської церкви використовують цю свободу віросповідань для того, щоб провадити злочинну діяльність проти українського народу, колись на користь фашистської Німеччини, сьогодні – во славу й на благо англосаксонських імперіалістів» [10]. Ідеологічна спрямованість, обраний час (арешти духовенства УГКЦ) та передрук протягом квітня 1945 р. цього памфлету практично всіма газетами Західної України [10], свідчили про чітко сплановану вищим партійно-державним керівництвом СРСР та УРСР агітаційно-пропагандистську акцію щодо ГКЦ.

Поки зацікавлені кола інтелігенції та духовенства обговорювали памфлет, місцеві чекістські апарати проводили роботу з підготовки арештів. Операцію призначили на 11 квітня 1945 р. Найбільше уваги, звичайно, приділяли проведенню оперативних заходів у резиденції митрополита Й. Сліпого. Під час арешту та обшуків її оточили 29 співробітників військ НКВД, на подвір'ї перебувало ще близько двох десятків бійців, на кожному поверсі триповерхової будівлі по 6 бійців, обшук у будинку проводила група із 45 осіб, із них 30 оперативних співробітників і 15 бійців. Окремі групи обшукували гараж, підвали, квартири сусіднього корпусу та собор св. Юра – загалом 14 осіб. Одним із важливих завдань для чекістів було й виявлення нелегалів у будинках резиденції та церковних приміщеннях.

Були створені мобільні групи для запобігання можливим ексцесам. Групу із 6 осіб, що арештувала митрополита Й. Сліпого, очолював начальник 4-го відділу 2-го управління НКГБ УРСР підполковник державної безпеки Волошин [1, арк. 3-5]. Після арешту Й. Сліпого направили у внутрішню тюрму УНКГБ по Львівській області. Єпископа М. Будку арештовувала група із трьох осіб на чолі з начальником відділення 2-го управління НКГБ УРСР Бріккером. Загальне керівництво операцією в резиденції очільника УГКЦ здійснював начальник 2-го управління НКГБ УРСР Медведєв. Паралельно обшуки і арешти проводилися в духовній академії й семінарії, будинку єпископа М. Чарнецького, священників І. Ключа, І. Кравця, І. Годунка та інших.

Після арештів 22 квітня 1945 р. до наркома держбезпеки УРСР С. Савченка надійшла шифротелеграма наркома держбезпеки СРСР В. Меркулова, у якій наказано спрямувати слідство на виявлення «організаторської ролі уніатської церкви в оунівському русі, виявлення зв'язків керівників уніатської церкви із центральним керівництвом ОУН, агентів Ватикану і

німецької розвідки». Окремо В. Меркулов вимагав опрацювати архів А. Шептицького й відібрати матеріали, що представляють політичний інтерес для подальшого оперативного використання [8, арк. 153-154].

Архівно-кримінальна справа № 68069-ФП «по звинуваченню Сліпого Йосифа Івановича, Чарнецького Миколи Олексійовича та інших за арт. 54–1 «а» і 54–11 Карного кодексу УРСР» зберігається в Галузевому державному архіві Служби безпеки України. Вона складається із семи томів загальним обсягом 1963 арк. (т. 1 – 298 арк.; т. 2 – 309 арк.; т. 3 – 212 арк.; т. 4 – 288 арк.; т. 5 – 265 арк.; т. 6 – 292 арк.; т. 7 – 299 арк. Фрагменти документів опубліковані дослідницею історії УГКЦ Наталією Сердюк [11, с. 287-354]. Проаналізувавши їх, вона визначила масштаби тиску на митрополита Й. Сліпого та його побратимів. В архівно-кримінальній справі зберігаються оригінали 48 протоколів допитів митрополита Й. Сліпого. Перший допит, що його провів заступник начальника відділення слідчої частини НКГБ УРСР старший лейтенант С. Горюн, датовано 15 квітня 1945 р. і тривав понад 6 годин. Впродовж квітня-червня 1945 р. рукою С. Горюна було написано ще 15 протоколів. Допити найчастіше розпочинали в першій половині дня й закінчували глибокої ночі, хоча траплялося й навпаки. Н. Сердюк стверджувала, що митрополит не піддавався вимогам слідчого визнати «зрадництво та антирадянську й націоналістичну діяльність». Протоколи допитів Й. Сліпого – це декілька сотень сторінок рукописного тексту, де відповіді арештанта були набагато коротшими, аніж питання слідчого.

Єпископа М. Чарнецького допитували шістдесят разів, теж переважно вночі, з 21 квітня 1945 р. по 26 квітня 1946 р. На відміну від митрополита Й. Сліпого, якого по черзі допитували троє слідчих, з єпископом М. Чарнецьким працював слідчий НКГБ О. Зацітін. Завдяки унікальній ретельності слідчого в усіх протоколах, за винятком одного, зафіксовано час початку й завершення допитів і перерв. Тому відомо, що загальна тривалість допитів єпископа М. Чарнецького становила понад 430 годин. Часто О. Зацітін спілкувався зі своїм арештантом по 10–15 годин, а то й понад 18 годин, як, наприклад, 3–6 липня 1945 р. Кількість, тривалість і частота цих допитів свідчать про надзвичайну їх інтенсивність та неймовірний психологічний тиск на підслідного.

Стійкість ієрархів УГКЦ викликає повагу, з огляду на їхній вік. В архівно-кримінальній справі збереглися довідки про медичний огляд арештантів після річного перебування у в'язниці. Лікар внутрішньої тюрми Міністерства державної безпеки УРСР Панкратьєва 11 травня 1946 р. констатувала, що її пацієнти не здатні до фізичної праці через різні захворювання: Йосип Сліпий – недокрів'я; Никита Будка – ревматизм і порок серця; Петро Вергун – недокрів'я й туберкульоз. Тільки шістдесятирічного Миколу Чарнецького визнали здатним до легкої праці.

На закритому судовому засіданні військового трибуналу військ МВС Українського округу протягом 29 травня-3 червня 1946 р. без участі представників обвинувачення й захисту слухали справу ієрархів УГКЦ. Згідно з оголошеним у ніч з 3 на 4 червня 1946 р. вироком підсудних визнали «винними в антирадянській і контрреволюційній діяльності». Митрополита Й. Сліпого за-

судили до восьми років позбавлення волі у виправно-трудовах таборах (ВТТ), прелата П. Вергуна – до семи років ВТТ, єпископів М. Чарнецького і Н. Будку – до п'яти років ВТТ кожного. Додатковим покаранням для всіх стали позбавлення громадянсько-політичних прав (поразка в правах) на 3 роки і конфіскація особистого майна [11, с. 291-293]. Матеріали стосовно єпископа Івана Лятишевського виділили в окрему справу, а його самого згідно з ухвалою Особливої наради при міністрі внутрішніх справ СРСР від 16 серпня 1946 р. заслали до Казахстану на п'ять років [1, арк. 342].

За архівними документами вдалося встановити таку динаміку арештів та взяття на оперативний облік духовенства УТКЦ. Станом на 12 квітня 1945 р. у Львівській, Станіславській, Тернопільській, Дрогобицькій областях було арештовано 41 особу із 58 запланованих. З-поміж арештованих – митрополитів – 1 (Й. Сліпий), єпископів – 4 (Г. Хомишин, І. Лятишевський, М. Чарнецький, М. Будка), священників – 26, дияконів – 2, студентів духовної академії – 3, представників церковного активу – 1, оунівців-нелегалів, пов'язаних із духовенством – 4. Під час арешту співробітники Львівського УНКВД та НКГБ УРСР на території резиденції митрополита і собору Св. Юра провели перевірку понад 150 осіб, із них 18 затримали. Студентів духовної академії та семінарії (159 осіб) направили до військкомату, а звільнені приміщення передали госпіталю. Отже, ці духовні навчальні заклади перестали функціонувати.

Під час операції було конфісковано 5 гранат, 250 патронів, 1 кинджал, 5 радіоприймачів, 2 ротатори, 14 друкарських машинок, 14 фотоапаратів, 108 тис. руб, 49 доларів США, вилучено чимало українських книг, потрактованих як «антирадянська націоналістична література», листів, які становили оперативний інтерес [8, арк. 119-129]. Після проведених арештів станом на 25 квітня 1945 р. у Львівській, Дрогобицькій, Тернопільській та Станіславській областях значно збільшилася кількість осіб, узятих на оперативний облік з числа уніатського духовенства. Якщо на квітень їх було 155, то на кінець грудня цього ж року вже 364 [8, арк. 231-232]. Арешти тривали й у наступні місяці. Так, згідно з висновком оперативної бригади НКГБ УРСР про оперативно-слідчу роботу УНКГБ по Львівській області за період із початку 1944 – по квітень 1945 рр. було заарештовано 3348 осіб, із них 69 – представників УТКЦ, 29 – римокатоликів. У травні-липні 1945 р., у розпал діяльності ініціативної групи, взяли під варту 35 осіб. Станом на 31 січня 1946 р. у західноукраїнських областях по лінії греко-католицької церкви арештовано 285 осіб [6, арк. 267].

Іноді окремих священників та активних віруючих місцеві апарати звільняли через відсутність доказів і фактів антирадянської діяльності. Так, співробітники УНКГБ по Львівській області звільнили священника І. Оляновича, арештованого за зв'язок з «оунівським підпіллям». Через три місяці після ув'язнення звільнили наукового співробітника етнографічного музею Є. Овсієнко, яку арештували під час спецоперації в комплексі будівель Св. Юра й звинуватили у зв'язках із митрополитом Й. Сліпим та «націоналістичним підпіллям». У спеціальній директиві від 25 вересня 1945 р. нарком держбезпеки С. Савченко інтерпретував такі випадки як погану оперативну роботу і заборонив, «враховуючи серйозність заходів, спрямованих на ліквідацію греко-католицької церкви, звільняти арештованих уніатських священників і осіб,

пов'язаних із ними, незалежно від обставин». На всі звільнення з-під арешту УНКГБ повинні були отримати санкцію НКГБ УРСР [3, арк. 29-30]. Наприкінці 1945 р. звільнено з «оперативних міркувань» 20 священників, які продовжили пастирську службу й стали прихильниками переходу в православ'я [9, с. 296-297].

Активно застосовували й таку форму репресій як закриття храмів. Але в Західній Україні, на відміну від Східної, у другій половині 1940-х рр. закриття храмів проводили переважно на прохання членів ініціативної групи з возз'єднання УГКЦ з РПЦ [9, с. 286-289].

Репресивний складник пов'язаний і з іншими елементами цієї операції. У наркоматі державної безпеки УРСР координації процесу ліквідації УГКЦ надавали великого значення. Нарком С.Савченко ще 25 квітня 1945 р. наказав начальникам УНКГБ Львівської, Станіславської, Дрогобицької, Тернопільської областей, начальнику 2-го управління НКГБ УРСР кожні п'ять днів направляти звіти до оперативної групи НКГБ УРСР у м. Львові. У звітність включали інформацію про кількість священників, ченців у діючих і недіючих парафіях і монастирях; кількість парафій, що перейшли в православ'я; кількість створених ініціативних груп з інформацією про їх членів; кількість деканів-благочинних, які брали участь у роботі ініціативних груп; кількість арештованих представників духовенства та осіб, котрі пов'язані з ними антирадянською діяльністю (оунівців); результати допитів арештованих, детальні свідчення; різноманітні ексцеси, їх причини, заходи щодо ліквідації, а також заходи, проведені по лінії уповноваженого Ради у справах релігійних культів [4, арк. 154-155].

Через зростання обсягів роботи, складність і масштабність оперативних заходів щодо так званого возз'єднання Греко-католицької церкви і Російської Православної церкви штат відділення по боротьбі з антирадянськими елементами серед церковників і сектантів 2-го відділу УНКГБ по Львівській області пропонували збільшити на 5 посад (до 10 співробітників). Розгорталася широка агентурна мережа. Тільки по Львівській області співробітники УНКГБ завербували 187 осіб по «церковній лінії» (1 резидент, 91 агент, 95 інформаторів) [9, с. 296-297].

Отже, вилучивши з церковного життя ієрархів та священників, які активно чинили спротив возз'єднанню з православ'ям, створивши необхідні агентурні мережі та посиливши кадровий склад 2-их відділів західноукраїнських УНКГБ, органи державної безпеки перейшли до наступного етапу «операції по греко-католиках» – створення ініціативних груп для підготовки до переходу в православ'я. Вони повинні були виконувати такі завдання:

– добирати членів ініціативних груп та здійснювати негласний контроль за їхньою діяльністю;

– обліковувати та вилучати священників – противників процесу возз'єднання із РПЦ, яких ділили на «поплічників українських націоналістів» і «агентів Ватикану». На таких осіб наказано заводити обліково-спостережні, формулярні та агентурні справи. Після документування їхньої діяльності районні апарати повинні направляти справи в 2-й відділ УНКГБ для отримання санкції на арешт;

– допомагати окремим уніатським священикам перейти в православ'я. Однак таку роботу проводили лише з тими, хто був перевірений у поточній роботі з виявлення «ворогів радянської влади», не демонструючи при цьому зацікавленість органів державної безпеки й санкції НКГБ. Іншим священикам належало відповідати, що державні органи не займаються внутрішньо-церковними справами;

– проводити активну інформаційно-аналітичну роботу щодо виявлення реакції різних верств населення на процес возз'єднання;

– координувати свою діяльність з діяльністю державних органів, зокрема з уповноваженими Ради у справах РПЦ [8, арк. 78-79]. Співробітники органів держбезпеки здійснювали персональний підбір та ретельну перевірку на лояльність потенційних членів ініціативних груп.

Список використаних джерел:

1. ГДА СБ України, ф. 6, спр. 68069-ФП, т. 1.
2. ГДА СБ України, ф. 6, спр. 75142-ФП, т. 2.
3. ГДА СБ України, ф. 9, спр. 90.
4. ГДА СБ України, ф. 9, спр. 68.
5. ГДА СБ України, ф. 13, спр. 372, т. 33.
6. ГДА СБ України, ф. 16, оп. 7, спр. 4.
7. ГДА СБ України, ф. 65, спр. С-9113, т. 20.
8. ГДА СБ України, ф. 65, спр. С-9113, т. 20.
9. ГДА СБ України, ф. 65, спр. С-9113, т. 21.
10. *Культурне життя в Україні. Західні землі. Документи і матеріали. Т. 1 (1939–1953). К. Наук. думка, 1995. 380 с.*
11. *Росович Вол. З хрестом чи з ножем? // Вільна Україна. 1945. 8 квітня.]*
12. *Сердюк Н. Справа ієрархів УГКЦ (1945 р): документи і матеріали. З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. 2003. № 1. С. 287–354.*
13. *Ярема Р. Відновлення Православ'я на Західній Русі в 1946 р. К., 2010.*

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО МЕДІАЦІЮ»: ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ МЕДІАЦІЇ

Олександра Кармаза,

*докторка юридичних наук, професорка Інституту післядипломної освіти
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Відповідно до ст. 55 Конституції України права і свободи людини та громадянина захищаються судом. Згідно із ст. 124 Конституції єдиним державним органом, який здійснює правосуддя в Україні, є суд. Разом з тим, на сьогодні в Україні, крім судової форми захисту, передбачено альтернативне врегулювання спорів в процесі медіації. Так, Законом України «Про медіацію» визначено правові засади та порядок проведення медіації як позасудової процедури врегулювання конфлікту (спору), принципи медіації, статус медіатора, вимоги до його підготовки та інші питання, пов'язані з цією процедурою.